

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 276/2018-32

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 6. decembra 2018 v senáte zloženom z predsedu Lajosa Mészárosa, zo sudkyne Jany Laššákovej a sudcu Sergeja Kohuta (sudca spravodajca) prerokoval sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného JUDr. Dagmar Valovičovou, Gajova 11, Bratislava, adresa na doručovanie: PROiURiS advokáti, Lazaretská 23 Bratislava, pre namietané porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, základného práva na rovnosť účastníkov v konaní podľa čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky a základného práva vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Cdo 47/2017 z 23. januára 2018 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDAKOVANÉ] na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Cdo 47/2017 z 23. januára 2018 porušené bolo.

2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Cdo 47/2017 z 23. januára 2018 zrušuje a vec vracia Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.

3. Najvyšší súd Slovenskej republiky je povinný uhradiť [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] trovy právneho zastúpenia v sume 390,50 € (slovom tristodevät’desiat eur a päťdesiat centov) na účet jeho právnej zástupkyne JUDr. Dagmar Valovičovej, Gajova 11, Bratislava, adresa na doručovanie: PROiURiS advokáti, Lazaretská 23 Bratislava, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Vo zvyšnej časti sťažnosti n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. II. ÚS 276/2018-15 z 12. júna 2018 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namieta porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na rovnosť účastníkov v konaní podľa čl. 47 ods. 3 ústavy a základného práva vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom podľa čl. 48 ods. 2 ústavy uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 4 Cdo 47/2017 z 23. januára 2018 (ďalej aj „napadnuté rozhodnutie“).

Z obsahu sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ bol pred všeobecnými súdmi účastníkom konania v procesnom postavení žalobcu o zaplatenie sumy 4 392,01 \$ s príslušenstvom. Žalovanou v spore bola [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ]. Prvostupňový súd konanie v časti zastavil a vo zvyšnej časti žalobu zamietol. Odvolací súd prvostupňové rozhodnutie potvrdil. Najvyšší súd vo veci podané dovolanie odmietol ako procesne neprípustné.

Sťažovateľ sťažnosťou namieta neopodstatnenosť napadnutého rozhodnutia, keďže je založené na posudzovaní kumulácie dôvodov dovolania v zmysle § 420 a § 421 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“) ako kumulácie neprípustnej. Namieta neopodstatnenosť takého výkladu § 420 CSP, ktorý preferuje pri skúmaní viacerých uplatnených väd zmätočnosti hľadanie systematiky v ich výpočte, navyše za situácie, ak si uplatnené vady zmätočnosti navzájom neodporujú. Sťažovateľ podstatou sťažnosti spochybňuje relevanciu záverov uznesenia veľkého senátu najvyššieho súdu sp. zn. 1 VCdo 2/2017 z 19. apríla 2017, na ktorých je odôvodnenie napadnutého rozhodnutia založené. Vo zvyšku sťažnosti sa venuje rozporovaniu posúdenia rozhodnutej veci v jej merite a procesným pochybeniam.

K nedostatkom v právnom posúdení veci a k procesným nedostatkom sťažovateľ uvádza niekoľko okruhov námietok:

1. „[b]ez ohľadu na rozhodnutie Ústavného súdu o ústavnosti alebo neústavnosti postupu Najvyššieho súdu v predchádzajúcom bode je potrebné rozhodnúť o tom, o čom mal rozhodnúť Najvyšší súd, t.j. či vnútorné účtovníctvo banky je samo o sebe dostatočným a spoľahlivým dôkazom, spôsobilým vyvrátiť zákonnú prezumpciu, ustanovujúcu, že pre výšku vkladu je rozhodujúci zápis vo vkladnej knižke (§ 781 ods. 2 Obč. zák.)“,

2. „[p]rvostupňový súd, napriek mojim dôrazným námietkam (zápisnica z 2.7. 2014 str. 3 najmä druhý odsek) pripustil, aby zástupkyňa odporcu priamo na pojednávaní predložila výpisy z účtovného systému a účtovné uzávierky, označené ako č. l. 58-104, t.j. v rozsahu 66 listov s tisíckami čísel. A k tomuto rozsiahlemu a veľmi zložitému materiálu hneď aj vypočul svedkyňu [REDACTED] a vyniesol rozsudok. Účtovné doklady a citovaná výpoveď podľa prvostupňového rozsudku preukazujú omyl zamestnanca, (ktorého súd ani nevypočul). Študovanie 66 listov účtovníctva som mal uskutočniť súčasne so sledovaním výpovede svedkyne [REDACTED]! Taká situácia zjavne vylučuje, aby som sa mohol k týmto dôkazom vyjadriť, čo mi výslovne garantuje čl.48 ods. 2 Ústavy i § 202 C.s.p. Nie je predsa možné za pár minút, a to ešte v priebehu pojednávania, preštudovať 66 listov účtovníctva, súčasne sledovať výsluch svedkyne a potom sa k dôkazom vyjadriť!“,

3. „[s]om osobou ťažko zdravotne postihnutou (stav po operatívnom odstránení karcinogénnej prostaty). Potrebné dôkazy sú súčasťou spisu. Po jeden a pol hodinovom

pojednávani som zo zdravotných dôvodov požiadal o krátku, pre mňa úplne nevyhnutnú prestávku. Súd však o mojom návrhu nerozhodol a do zápisnice z 2.7. 2014 (str.4 ods.4) uviedol, že som so súhlasom súdu v čase od 10.00 h. do 10.05 h. zo zdravotných dôvodov opustil pojednávaciu miestnosť. Predovšetkým nejestvuje zákon, ktorý by mi bránil odísť bez súhlasu súdu. Po návrate som však s hrôzou zistil, že súd neprerušil pojednávanie (prerušenie nie je v zápisnici zaznamenané) a vypočúval svedkyňu [REDACTED] ďalej. Tým súd predovšetkým vážne porušil právo účastníka, aby mohol byť prítomný pri vykonávaní dôkazu, t. j. prítomný po celý čas (§188 ods.2 C.s.p.). Po návrate som nemohol vedieť, čo sa v mojej neprítomnosti odohralo, čo svedkyňa vypovedala a nemohol som nadviazať na jej výpoveď. Navyše som sa pre nezákonný postup dostal do určitého šoku. Ustanovenie čl.6 C.s.p. vyžaduje zvýšenú ochranu strany sporu s cieľom vyvažovať prirodzene nerovnovážne postavenie strán sporu. Netreba dokazovať, že nerovnovážne postavenie môže spôsobiť predovšetkým zdravotný handicap, ako to výslovne ustanovuje čl.6 ods.2.“,

4. *„[n]emohol som však položiť otázky k účtovným dokladom, ktoré som nemohol preštudovať, ani k obsahu výpovede po mojom nutnom opustení pojednávacej miestnosti. Preto som nemohol položiť napríklad otázku o rozpornom údaji v dôkaze č.7, ktorý predložila banka, kde je suma 4392,01, ale bankový systém uvádza sumu 4392,03. Potvrdila to zástupkyňa odporcu, keď na pojednávaní 28.5.2014 (str. 4 ods. 2 zápisnice) uznala chybu a uznala správnosť výpočtu na sumu 4392,03 slovami správny údaj je 4392,03. Lenže ani z tejto sumy nemožno obyčajnými počtami dôjsť k sume 10,95, ktorú protiprávne vytlačila do mojej vkladnej knižky pod falošnou zámkou banky. Protiprávnosť postupu potvrdila svedkyňa [REDACTED] (2.7.2014 na str.6, 19 a 20 riadok!)“,*

5. *„[v] dlhom rade porušení zákona ešte uvediem, že Krajský súd urobil z odvolacieho konania púhu formalitu, keď cca 90% jeho rozsudku opakuje prvostupňový rozsudok s poukazom na stotožnenie sa s ním a postup podľa §387 ods.2 C.s.p. Lenže citované ustanovenie § 387 má aj odsek 3, ktorý výslovne ustanovuje, že odvolací súd sa musí vysporiadať s podstatnými tvrdeniami uvedenými v odvolaní. To odvolací súd neurobil...“.*

Sťažovateľ v petite sťažnosti žiada, aby ústavný súd nálezom vyslovil, že uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 47/2017 z 23. januára 2018 bolo porušené jeho základné

právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, základné právo na rovnosť účastníkov v konaní podľa čl. 47 ods. 3 ústavy, základné právo vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, aby napadnuté rozhodnutie najvyššieho súdu zrušil a vec vrátil na ďalšie konanie.

II.

Ústavný súd podľa § 29 ods. 3 zákona o ústavnom súde predložil prijatú sťažnosť účastníkom konania na vyjadrenie a podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde účastníkov konania vyzval na oznámenie, či v prejednávanej veci súhlasia s upustením od ústneho pojednávania.

Najvyšší súd predložil ústavnému súde vyjadrenie č. k. KP 3/2018-51 z 20. júla 2018, v ktorom súhlasil s upustením od ústneho pojednávania vo veci. K veci uviedol, že vzhľadom na zjednocujúce stanovisko pléna ústavného súdu sp. zn. PLz. ÚS 1/2018 z 25. apríla 2018, podľa ktorého „*[p]okiaľ sú v dovolaní súbežne uplatnené dôvody prípustnosti dovolania podľa ustanovenia § 420 Civilného sporového poriadku, ako aj § 421 Civilného sporového poriadku a Najvyšší súd Slovenskej republiky sa pri skúmaní prípustnosti dovolania obmedzí len na posúdenie prípustnosti dovolania z hľadiska § 420 Civilného sporového poriadku, poruší tým právo na prístup k súdu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.*“, zastáva názor, že sťažovateľom označené základné práva boli napadnutým rozhodnutím porušené.

Sťažovateľ predložil ústavnému súde vyjadrenie z 20. júla 2018, v ktorom súhlasil s upustením od ústneho pojednávania vo veci. Vo vzťahu k meritu veci zotrval na tvrdeniach prezentovaných v podanej ústavnej sťažnosti.

Keďže účastníci konania súhlasili s upustením od ústneho pojednávania, ústavný súd, nezistiac možnosť ďalšieho objasnenia stavu veci, od jeho nariadenia upustil (§ 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde).

III.

Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd. Podľa čl. 127 ods. 2 prvej vety ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah.

Predmetom sťažnosti sú tvrdenia o neopodstatnenosti posudzovania kumulácie dôvodov dovolania v zmysle § 420 a § 421 CSP ako kumulácie neprípustnej. Predmetom sťažnosti je tiež rozporovanie posúdenia rozhodnutej veci v jej merite.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky. Podľa čl. 47 ods. 3 ústavy všetci účastníci sú si v konaní podľa čl. 47 ods. 2 ústavy rovní. Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom.

Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v tom, že každý sa môže domáhať ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ústavy). Do obsahu základného práva na súdnu a inú právnu ochranu patrí aj právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých

medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon (IV. ÚS 77/02). Súčasne má každý právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy, ktorý predpokladá použitie ústavne súladne interpretovanej platnej a účinnej normy na zistený stav veci.

Všeobecný súd musí vykladať a používať ustanovenia na vec sa vzťahujúcich zákonných predpisov v súlade s účelom základného práva na súdnu ochranu. Aplikáciou a výkladom týchto ustanovení nemožno toto ani iné základné práva obmedziť spôsobom zasahujúcim do ich podstaty a zmyslu. Z tohto hľadiska musí všeobecný súd pri výklade a aplikácii príslušných právnych predpisov prihliadať na spravodlivú rovnováhu pri poskytovaní ochrany uplatňovaným právam a oprávneným záujmom účastníkov konania (obdobne napr. III. ÚS 271/05, III. ÚS 78/07). Princíp spravodlivosti a požiadavka materiálnej ochrany práv sú totiž v rámci koncepcie materiálneho právneho štátu podstatnými a neopomenuteľnými atribútmi právnej ochrany (predovšetkým súdnej).

Ak súd alebo iný orgán koná vo veci uplatnenia práva osoby určenej v čl. 46 ods. 1 ústavy inak ako v rozsahu a spôsobom predpísaným zákonom, porušuje ústavou zaručené právo na súdnu alebo inú právnu ochranu. Právo na súdnu a inú právnu ochranu poskytuje ústava každému právu, ktoré je v právnom poriadku Slovenskej republiky upravené a ktorého sa zákonom ustanoveným postupom možno domáhať na súdnom alebo inom orgáne Slovenskej republiky. Obsah práva na súdnu a inú právnu ochranu nespočíva len v tom, že osobám nemožno brániť v uplatnení práva alebo ich diskriminovať pri jeho uplatňovaní. Jeho obsahom je i zákonom upravené relevantné konanie súdov a iných orgánov. Každé konanie súdu alebo iného orgánu, ktoré je v rozpore so zákonom, je porušením ústavou zaručeného práva na súdnu alebo inú právnu ochranu (I. ÚS 26/94).

Súčasťou základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je aj právo na prístup k súdu. Slovenská republika, ako aj všetky jej orgány verejnej moci má pozitívny záväzok aktívnym spôsobom zabezpečiť, aby práva a slobody garantované jej právnym poriadkom neboli oprávneným subjektom pod jej jurisdikciou len formálne garantované, ale aby tieto práva a slobody boli „prakticky a efektívne“ dosiahnuteľné. Z konštantnej

judikatúry ústavného súdu vyplýva, že do obsahu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy patrí aj ochrana, ktorá sa účastníkovi poskytuje v konaní o opravných prostriedkoch. Ak účastník konania splní predpoklady vyžadované zákonom pre poskytnutie ochrany v opravnom konaní, všeobecný súd mu túto ochranu musí poskytnúť (napr. II. ÚS 78/05, II. ÚS 249/05).

Ústavný súd konštatuje, že jeho úlohou nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Ústavný súd je v súlade so svojou všeobecnou právomocou vyjadrenou v čl. 124 ústavy súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Táto právomoc spolu s právomocou podľa čl. 127 ods. 1 ústavy mu umožňuje preskúmať aj napadnuté rozhodnutia všeobecných súdov, avšak iba z hľadiska, či tieto rozhodnutia, resp. v nich vyslovené závery sú alebo nie sú v súlade s ústavno-procesnými zásadami upravenými v ústave.

Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmať také rozhodnutia všeobecných súdov, ak v konaní, ktoré im predchádzali, alebo samotným rozhodnutím došlo k porušeniu základného práva alebo slobody, pričom skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom preskúmania vtedy, ak by vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (I. ÚS 13/00, mutatis mutandis I. ÚS 37/95, II. ÚS 58/98, I. ÚS 5/00, I. ÚS 17/00).

V kontexte sťažnostnej argumentácie sťažovateľa je predmetom posúdenia zo strany ústavného súdu otázka, či je z ústavného hľadiska udržateľný taký prístup najvyššieho súdu ako súdu rozhodujúceho o dovolaní, v zmysle ktorého ak sú v dovolaní súbežne uplatnené dôvody prípustnosti podľa § 420 CSP, ako aj § 421 CSP, dovolací súd sa pri skúmaní prípustnosti dovolania obmedzí len na posúdenie prípustnosti dovolania z hľadiska § 420 CSP.

K tejto otázke prijal ústavný súd uznesením č. k. PLz. ÚS 1/2018-22 z 25. apríla 2018 zjednocujúce stanovisko v znení:

„Pokiaľ sú v dovolaní súbežne uplatnené dôvody prípustnosti dovolania podľa ustanovenia § 420 Civilného sporového poriadku, ako aj § 421 Civilného sporového poriadku a Najvyšší súd Slovenskej republiky sa pri skúmaní prípustnosti dovolania obmedzí len na posúdenie prípustnosti dovolania z hľadiska § 420 Civilného sporového poriadku, poruší tým právo na prístup k súdu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.

Rovnako, pokiaľ sú v dovolaní uplatnené viaceré vady zmätočnosti uvedené § 420 písm. a) až f) Civilného sporového poriadku a Najvyšší súd Slovenskej republiky sa pri skúmaní prípustnosti dovolania obmedzí výlučne na skúmanie prípustnosti dovolania z hľadiska existencie tej procesnej vady zmätočnosti, ktorá je v tomto ustanovení uvedená na prednejšom mieste, poruší tým právo na prístup k súdu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.“

Ústavný súd v odôvodnení predmetného uznesenia okrem iného uviedol:

«Zo žiadneho zákonného ustanovenia Civilného sporového poriadku nevyplýva obmedzenie, ktoré by čo i len naznačovalo, že proti rozhodnutiu, proti ktorému je prípustné dovolanie z dôvodu podľa § 420 CSP, ako aj podľa § 421 CSP, by uplatnenie niektorého dôvodu prípustnosti dovolania vylučovalo alebo podmieňovalo možnosť uplatniť aj iný dovolací dôvod. Možno konštatovať, že § 420 CSP zakladá samostatne prípustnosť dovolania a rovnako samostatne zakladá prípustnosť dovolania aj § 421 CSP. Zákon medzi nimi neupravuje žiadnu súvislosť, a to ani podmieňujúcu, ani vylučujúcu. Právna úprava je v tomto smere jasná a jednoznačná. Neexistuje preto dôvod, prečo by mal súd pri rozhodovaní postupovať podľa čl. 4 ods. 2 CSP. Napokon, zmyslom tohto ustanovenia je určiť taký postup, aby súd nemusel stranu pri rozhodovaní odmietnuť (zákaz odmietnutia spravodlivosti) a v prípade pochybností rozhodnúť pozitívne. Aplikáciou tohto ustanovenia spôsobom, ako to vykonal veľký senát, by došlo k presne opačnému efektu.

Je ústavne (ale i zákonne, pozn.) neakceptovateľný taký postup, ktorým by bol dovolateľ nútený vybrať si len jeden z dôvodov prípustnosti dovolania napriek reálnej existencii viacerých dôvodov prípustnosti dovolania. Týmto postupom by bola de facto rozhodovacia činnosť súdu delegovaná na dovolateľa, resp. advokáta, čo je neprípustné. Právne posúdenie prípustnosti opravného prostriedku a aplikácia práva na konkrétny prípad je úlohou (dovolacieho) súdu.

Z právnej úpravy Civilného sporového poriadku, ktorá neukladá dovolateľovi povinnosť podať dovolanie len z jedného dôvodu prípustnosti, možno vyvodiť záver, že dovolateľ môže podať dovolanie kumulatívne z oboch dôvodov prípustnosti (§ 420 a § 421 CSP). Absenciu zakotvenia zákazu kumulácie dôvodov prípustnosti dovolania v právnej úprave hodnotí ústavný súd ako zámer zákonodarcu, ktorý je možné zmeniť iba (opäť) zákonom, a nie názorom de lege ferenda.

Ústavný súd v tejto súvislosti poukazuje na čl. 2 ods. 3 ústavy, podľa ktorého každý môže konať, čo nie je zákonom zakázané, a nikoho nemožno nútiť, aby konal niečo, čo zákon neukladá.

V zmysle čl. 3 ods. 2 CSP výklad tohto zákona nesmie protirečiť tomu, čo je v jeho slovách a vetách jasné a nepochybné.

Ak veľký senát zužuje viaceré uplatnené dôvody prípustnosti dovolania len na jeden z nich, a to ten, ktorý je v zákone uvedený na prednejšom mieste, jeho výklad protirečí nielen jasnému textu zákona, ale súčasne aj základnému princípu, na ktorom Civilný sporový poriadok spočíva (čl. 3 ods. 2 CSP).

Prílišný formalizmus pri posudzovaní úkonov účastníkov občianskeho súdneho konania a nadmerný tlak na dopĺňanie takých náležitostí do procesných úkonov účastníkov, ktoré nemajú oporu v zákone, ktoré idú nad rámec zákona alebo nemajú základný význam pre ochranu zákonnosti, nie sú v súlade s ústavnými princípmi spravodlivého procesu (nález ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 1/02).

Ústavný súd považuje zmenenú koncepciu dovolania spočívajúcu v sprísnení podmienok upravujúcich odôvodnenie dovolania (§ 431 až § 433 CSP), v obmedzení dovolania z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia veci len na prípady zásadného právneho významu (§ 421 ods. 1 CSP), v spísaní dovolania kvalifikovanou osobou (§ 429 ods. 1 CSP), vo zvýšení limitu pre prípustnosť dovolania z trojnásobku na desaťnásobok minimálnej mzdy [§ 422 ods. 1 písm. a) CSP] za – pre tento čas – dostatočnú záruku pred zneužitím dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku.

Prvoradou podmienkou dostupnosti práva na súdnu ochranu je také správanie súdu, pri ktorom sa zdrží akejkol'vek svojej činnosti, ktorou by oprávnenej osobe bez právneho dôvodu sťažoval, či dokonca maril možnosť konať pred súdom, v medziach platného

právneho poriadku uplatňovať svoje hmotné aj procesné práva (Drgonec, J. Ústava Slovenskej republiky. Bratislava : C. H. Beck, 2015, s. 855).

„Právo na prístup k súdu je nevyhnutnou, imanentnou súčasťou práva na spravodlivý proces.“ (nález ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 875/2016 z 28. februára 2017).

„Bolo by nemysliteľné, aby článok 6 ods. 1 dohovoru detailne popisoval procesné záruky poskytované stranám prebiehajúceho sporu a aby primárne nechránil to, čo samo osebe umožňuje mať prospech práve z týchto záruk, teda prístup k súdu. Zásady spravodlivosti, verejnosti a rýchlosti súdneho konania totiž nemajú žiadnu hodnotu, ak žiadne konanie neprebíha. Ak zhrnieme tieto vyslovené úvahy, dospejeme k záveru, že právo na prístup k súdu tvorí esenciálny prvok práva na spravodlivý proces.“ (rozsudok ESLP vo veci Golder proti Spojenému kráľovstvu z 21. 2. 1975, sťažnosť č. 4451/70, body 35 – 36).

Existenciu práva na prístup k súdu akceptuje aj právna doktrína, ktorá uvádza, že ak hlavným zmyslom a účelom čl. 6 ods. 1 dohovoru je dosiahnutie spravodlivého procesu, potom by bolo priamo v rozpore s tým zabránenie vôbec vzniku súdneho procesu. Zamedzením prístupu k súdu by sa vlastne nemohol naplniť ani hlavný zmysel (účel) práva na spravodlivý súdny proces, ktorým je súdna ochrana práva. V tomto zmysle potom právo na spravodlivý proces obsahuje dve integrálne súčasti, ktoré sú vzájomne späté a podmienené, a to právo na prístup k súdu a právo na spravodlivé súdne konanie (Svák, J. Ochrana ľudských práv v troch zväzkoch. II. zväzok. Bratislava : EUROKÓDEX, s. r. o., Paneurópska vysoká škola, 2011. s. 10).

„Právo na prístup k súdu môže podliehať rôznym procesnoprávnym obmedzeniam a formalitám, avšak iba pri zachovaní jeho podstaty a pri rešpektovaní primeranosti obmedzenia, aby nedošlo k odopretiu práva na prístup k súdu do takej miery, že by bol narušený jeho účel. Okrem uvedených kritérií je nevyhnutné, aby konkrétne obmedzenie sledovalo legitímny cieľ, t. j. aby nebolo svojvoľné“ (rozsudok ESLP vo veci Ashigdane proti Spojenému kráľovstvu z 28. 5. 1985, sťažnosť č. 8225/78, bod 58).

Ak veľký senát generálne vylúčil súbežné uplatnenie dôvodov prípustnosti dovolania a pre takéto vylúčenie neexistujú rozumné a presvedčivé argumenty, odňal tým právo dovolateľovi na prístup k súdu a porušil zásadu zákazu denegatio iustitiae.»

Prijaté zjednocujúce stanovisko ústavného súdu je plne aplikovateľné aj v prerokováanej veci a ústavný súd naň v plnom rozsahu poukazuje.

Z tohto dôvodu ústavný súd uzatvára, že pokiaľ sťažovateľ v podanom dovolaní uplatnil súbežne dôvody prípustnosti dovolania podľa § 420 CSP, ako aj podľa § 421 CSP a najvyšší súd sa v napadnutom rozhodnutí pri skúmaní prípustnosti dovolania obmedzil len na posúdenie prípustnosti dovolania z hľadiska § 420 CSP, porušil tým základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (bod 1 výroku tohto nálezu).

Keďže napadnutým rozhodnutím najvyššieho súdu došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ústavný súd toto uznesenie zrušil (čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde) a vrátil mu vec na ďalšie konanie [čl. 127 ods. 2 v spojení s § 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde; bod 2 výroku tohto nálezu]. V ďalšom konaní bude najvyšší súd viazaný vysloveným právnym názorom ústavného súdu (§ 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde).

Vecným zaoberaním sa sťažnosťou bráni ústavnému súdu princíp subsidiarity vyjadrený v čl. 127 ods. 1 *in fine* ústavy, a preto, rešpektujúc zásadu vlastného sebaobmedzenia a zdržanlivosti (PL. ÚS 3/09, I. ÚS 76/2011, PL. ÚS 95/2011), ústavný nepovažoval za potrebné zaoberať sa postupom a rozhodnutiami súdov nižších stupňov, ktoré budú predmetom posúdenia zo strany najvyššieho súdu po vrátení veci na ďalšie konanie. Ústavný súd v tejto súvislosti prihliadol aj na zásadu minimalizovania zásahov do právomoci iných orgánov verejnej moci, keďže nálezom zrušujúcim rozhodnutie o poslednom procesnom prostriedku, ktorý zákon sťažovateľovi na ochranu jeho práv poskytuje, sa vytvoril priestor na ochranu namietaného porušenia týchto práv v rámci sústavy všeobecných súdov (obdobne pozri napr. IV. ÚS 128/07).

Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd sťažnosti vo zvyšnej časti nevyhovel (bod 4 výroku tohto nálezu).

IV.

Podľa § 56 ods. 1 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd sťažnosti vyhovie, v náleze vysloví, ktoré základné právo alebo sloboda a ktoré ustanovenie ústavy, ústavného zákona alebo medzinárodnej zmluvy sa porušili a akým právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom sa základné právo alebo sloboda porušili.

Podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde ak sa základné právo alebo sloboda porušili rozhodnutím alebo opatrením, ústavný súd také rozhodnutie alebo opatrenie zruší. Ústavný súd zruší aj iný zásah, ktorým sa porušilo základné právo alebo sloboda, ak to pripúšťa povaha tohto iného zásahu.

Podľa § 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd sťažnosti vyhovie, môže vrátiť vec na ďalšie konanie.

V danom prípade bolo na ochranu základného práva sťažovateľa potrebné napadnuté rozhodnutie zrušiť a vec vrátiť najvyššiemu súdu na ďalšie konanie (bod 2 výroku tohto nálezu). V ďalšom konaní je najvyšší súd viazaný právnym názorom ústavného súdu vysloveným v tomto rozhodnutí (§ 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde). Najvyšší súd je tiež viazaný rozhodnutím o vrátení veci na ďalšie konanie, ktoré je vykonateľné jeho doručením (§ 56 ods. 7 zákona o ústavnom súde).

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Ústavný súd v súlade s citovaným zákonným ustanovením napokon rozhodol aj o náhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom (bod 3 výroku tohto nálezu).

Ústavný súd pri rozhodovaní o náhrade trov konania vychádzal z priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok 2017, ktorá bola vo výške 921 €, keďže ide o úkony právnej služby vykonané v roku 2018. Náhradu trov konania priznal ústavný súd za dva úkony právnej služby (prevzatie a prípravu zastupovania a podanie sťažnosti). Odmena za jeden úkon právnych služieb za rok 2018 v zmysle § 11 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) predstavuje sumu 153,50 €. Takto stanovená odmena spolu s režijným paušálom vo výške 9,21 € (§ 16 ods. 3 vyhlášky) predstavuje sumu 162,71 € za jeden úkon uskutočnený v roku 2018. Keďže právna zástupkyňa sťažovateľa je platcom dane z pridanej hodnoty (ďalej len „DPH“), uvedená suma bola zvýšená o DPH vo výške 20 % podľa § 18 ods. 3 vyhlášky. Trovy právneho zastúpenia vrátane započítania DPH tak v konaní pred ústavným súdom predstavujú celkovú sumu 390,50 € (bod 3 výroku nálezu). Podanie právnej zástupkyne sťažovateľa z 20. júla 2018 nevyhodnotil ústavný súd vzhľadom na jeho obsah ako podanie relevantné pre rozhodnutie vo veci samej, a preto odmenu zaň nepriznal.

Priznanú náhradu trov konania je najvyšší súd povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľa (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 CSP).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 6. decembra 2018